

Eläinsuojeluksen merkitys Maanviljelystaloudessa.

Kirjoitti

N. Jönsson.

Käänsi ja oloihimme sovitteli

T. K. Forstén.

Jo on joka siitetyllä
Kiusausta täällä kyllä,
Ilman että ihmisparka,
Itkeväinen, itse arka,
Suotta sitä suurentaa,
Tuskan tullen kuumentaa.

J. Juteini.

Helsinki,
Syyskuulla 1903.

HELSINGISSÄ,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainon Osakeyhtiö,
1903.

Eläinsuojeluksen merkitys maanviljelystaloudessa.

Kotieläimet edustavat miltei jokaisessa maanviljelyksessä suurimman osan tuosta n. k. pysyväisestä käyttö- eli kalustopääomasta. Kotieläinten arvo vastaa tavallisesti $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{5}$ osaa tilaan sijoitetusta pohjarahasta. Niinpä esim. siinä tapauksessa että maanviljelys rakennuksineen lasketaan 50,000 markan arvoiseksi, vaaditaan talouden järkipäraseen hoitoon, elukkain (vetojuhtain ja maitokarjan) ylläpitämiseksi 5—10,000 markkaa. Tästä käy selville kuinka suuri merkitys on sillä, että irtain omaisuus, joka edustaa niin suurta pääomaa, hoidetaan, vaalitaan ja suojellaan huolellisesti. Harva, tuskinpa ainoakaan maatalous voi tulla toimeen kotieläimittä, ainakin lienee mahdotonta suoriutua hevositta, ja onhan karjanhoito ja maanviljelys meidän aikoinamme miltei eroittamattomia. Tätä paitsi tarvitaan joka taloudessa sikoja ja siipikarjaa, jotta edes osa ruupuista ja ruoan jäännöksistä tulisivat käytetyiksi. Paikka-paikoin, varsinkin saarilla ja huononpuoleisilla laidunmailla, pidetään lampaista ja vuohia, ne kun tulevat aikaan vähemmällä ja tuottavat menoihin katsoen verrattain paljon.

Liioittelematta voidaan siis sanoa, että kotieläimet ovat ehdottomasti välttämättömiä järkipäraseen maanviljelyksen edistymiselle ja voimassa pysymiselle. Muistakaamme vain esim. kuinka arvaamattoman suuresta merkityksestä hevonen on maan muokkaamisessa ja viljan korjuussa. Varmaa on ettei maamies koskaan saisi tuotteistaan samaa hintaa, jos hän myisi viljan viljana, mutta ruokkimalla elukkansa tällä viljalla ja myymällä hyviä

hevosia, lihavia lehmii, lihaa, rasvaa, voita, maitoa, juustoa, munia, villoja, saa hän täyden hinnan viljastaan ja vaivansa runsaasti palkituksi.

Karjanhoidon kohottamisen ja parantamisen tarpeellisuus sekä sen saattaminen semmoiseksi, että se tuottaisi harjoittajalleen mahdollisimman suurta tuloa, on jo kauan tunnettu ja asian eteen onkin jo paljon tehty. Mielihyvällä tunnustamme että monessa paikassa, jossa maanpitoa järkipäisesti harjoitetaan ja missä ei tietämättömyys ja valinpitämättömyys ole valloilla, annetaan eläinsuojelusaatteelle suuri sija. Omanvoiton pyyntö on, ikävä kyllä, kaikissa inhimillisissä pyrinnoissa niin etusijassa, että tuskin voinee epäilläkään, että eläimen omistaja pelkästä raakuudesta ja haijyydestä huolimattomasti hoitaisi eläintään, omaisuuttaan, tietäen sillä vahingoittavan itseänsä, vaan ompi, niinkuin jo sanoin, tietämättömyys eläinsuojelusasian merkityksestä taloudellisessakin suhteessa syy siihen, että niin moni eläin ihmisen kautta saa karsiä ja olla omistajaa hyödyttävän hoidon ja kohtelun puutteessa.

Sydämettömät hoitajat ja palvelijat, jotka eivät katso itsellään olevan suoranaista hyötyä siitä, että hyvin hoitavat isäntänsä omaisuutta, tekevät itsensä joskus syypäiksi suoranaisestä raakuudesta johtuviin julmuuksiin. Mutta valpas ja huolellinen haltija huomaa pian tällaisen menettelyn ja silloin ei hän saa millään ehdolla antaa palvelian, joka ei kohtelee eläimiä hyvin, ottaa minkäänlaista osaa niiden hoitoon. Sillä jokainen palvelija, joka huonosti hoitaa, kiduttaa tai muulla lailla vahingoittaa isäntänsä omaisuutta, aikaansaa helposti suuria tappioita, ja koskee tämä etenkin meidän kalleimpaa ja samassa ehkä arkaluontoisinta omaisuuttamme, kotieläimiämme.

Ainoastaan ammattitietoisina voimme kestää nykyään kauttaaltaan vallitsevassa yleisessä kilpailussa. Ja jos kenen, niin ainakin maanviljelijän täytyy toimia siihen suuntaan, että hän saisi tuotteistaan mahdollisimman suuren hyödyn ja samassa pääsisi mitä vähimmillä menoilla, muistaen että säästetty ja ansaittu penni ovat yhtä suuriarvoiset. Sitä maanviljelijää voidaan sanoa ammatissaan taitavaksi, joka ymmärtää hankkia itselleen tuloja, jopa tehdä säästöjäkin, hoitamalla oikealla tavalla kaikkea omaisuuttaan, niinmuodoin kotieläimiäänkin.

Jokaisen maanviljelijän tulisi siis oman etunsa tähden olla eläinystävä ja niin hän luonnollisesti onkin. Tietojen puute jokaisessa erikoistapauksessa lieene varsinainen syy siihen, että maanviljelijä toisinaan huonosti hoitaa elukoitansa. Moni luulee taas, että eläin antaa omistajalleen suurimman hyödyn ainoastaan silloin kuin se saa osakseen mitä parhaimman ruokon ja hoidon, ottamatta huomioon että monella vähäpätöisenä pidetyllä seikalla on suuri merkitys eläimen tuotantokykyyn ja hyvinvointiin.

Siinä oikeutetussa uskossa että maanviljelijät ylimalkaan pitävät elukoistaan ja mielellään tekevät mitä voivat niiden viihtymiseksi, tahdomme lyhykäisesti teroittaa lukijan huomion muuttamaan hyvin usein laiminlyötyyn seikkaan, jotka ovat huomioon otettavat jos tahdomme valmistaa eläimille siedettävän olemassaolon ja itsellemme suuremman taloudellisen säästön.

Maanviljelijä ei ole tilaisuudessa hoitamaan elukoitaan, niin kuin sanotaan, silkkihansikkailla, eikä sillä mitään voitettaisikaan jos hän hennokkaalla hellyydellä niitä hemmottelisi, niinkuin moni asiaa ymmärtämätön sivultakatsoja luulee hänen eläinystävälliseltä kannalta olevan velkapää tekemään. Ihmisen velvollisuuksista luontokappaleita kohtaan yleisesti ja kotieläimiä kohtaan erityisesti (jotka viimemainitut kokonaan riippuvat herroistaan) on niin laveasti puhuttu ja kirjoitettu, ettei asian pitäisi olla kenellekään oudon, ei ainakaan niille, jotka ovat tahtoneet kuulla näitä mieleenpantavia totuuksia. Ne jalot naiset ja miehet taas, jotka koettavat tulkita „luomakunnan huokauksia“ kovasydämiselle ihmiskunnalle, tenhovat meitä laupeuden, osanottavaisuuden ja rakkauden säveleillä. Luulisipa jo yksin näiden jokaisessa ihmissydamessä enemmän tai vähemmän vallitsevien ominaisuuksien voivan muodostaa jokaisesta ihmisestä eläinystävän. —

Mutta on vielä toinen ehkä suurempi syy, jonka pitäisi paikoittaa meitä osoittamaan jollei muille, niin ainakin kotieläimillemme, jos jonkinlaista ystävällistä hoitoa ja panna meidät huolehtimaan heidän hyvinvoinnistaan. Se on se suoranainen aineellinen hyöty, joka seuraa tätä kohtelua. Ja kuta tarkoitustaan vastaavampi hoito on, sitä suuremman säästön saamme eläimistämme. Sillä puute ja kärsimykset, olkoot mitä laatua hyvänsä, vaikuttavat aina turmiollisesti eläimiin ja niiden tuotteliaisuuteen. Ja tämä tuotteliaisuus riippuu ei ainoastaan siitä ruokosta minkä

eläin saa vaan myöskin kohtelusta, vieläpä usein sellaisistakin asianhaaroista joita ylimalkaan pidetään vaikuttamattomina „sietuttomaan luontokappaleeseen“. Tämän kyllä tietää huomaavainen hoitaja. Esimerkkinä mainittakoon tuo yleisesti tunnettu asia, että lehmä, joka akkia pelästyy, lypsää sillä kertaa melkoisesti vähemmän.

Jyrkkää rajaa eläinhoidon ja eläinsuojeluksen välille ei voittane vetää, sillä suojelukseksi laveassa merkityksessä saattaa sanoa pienintäkin parannusta hoidon alalla.

Tarkoituksemme on vastedes huomauttaa useista elukkain hoidossa ja kohtelussa yleensä esiintyvistä epäkohdista ja antaa muutamia neuvoja, joiden noudattaminen tuottaisi eläinten omistajille ei ainoastaan tilapaista, vaan vieläpä pysyväistäkin hyötyä.

Aikomus ei ole myöskään unohtaa niitä kesyttömiä eläimiä (niink. esim. jänistä y. m.), joilla jossain suhteessa on yhteyttä maatalouden kanssa. Ja koska koiralla ja kissallakin on merkityksensä maanviljelystaloudessa, emme aio jättää niidenkään usein hyödyllistä ja uhraavaa elämää huomioonottamatta.

Hevonen.

Koska varsinaisella työhevosellamme on suurin merkitys maataloudessa, tahdomme omistaa tämän luvun sille, eikä vaunutta muille ylellisyyshevosille. Työhevonen, joka päivän helteen kantaa, onkin ennen kaikkea suojeluksen tarpeessa. Tosin koneet meidän päivinäme tekevät suuren osan sitä työtä, mitä ihmisvoimilla ennen toimitettiin, mutta senkautta eivät hevosen tehtävät suinkaan ole vähenneet, pikemmin enenneet, sillä nyt täytyy hevosen useasti olla koneitten, semmoisten kuin niitto-, puima-, kylvö- y. m., käyntivoimana. Jos tahdomme saada maanviljelyksen ajankukaiseen kuntoon, vaaditaan lisättyjä voimia kaikkialla, niinpä työhevosenkin suhteen. Hyvä työhevonen on maanviljelijälle suuriarvoinen jo siitakin syystä, että sen ostohinta edustaa koko sievoista pääomaa; tästäkään syystä ei siltä saa kieltää hyvää hoitoa ja ravintoa, jos mieli pitemmän aikaa saada se pysymään tyydyttävässä työkunnossa. Ja sitä myöten kuin työkyky vähenee,

samassa suhteessa alenee hevosen arvokin. Ei ole vaikeata laskea, mikä on edullisempaa: työskennelläkö 15—20 vuotta taatusti vahvalla hevosella, vaiko semmoisella, joka korkeintaan kestää 10—12 vuotta ja jonka sitten täytyy hyljätä, varsinkin jos edellinen vuosittain tuotti yhtä paljon kuin viimeainittu mutta kävi kykenemättömäksi huonon hoidon ja ruokon vuoksi.

Kuta kauemmin yhtä samaa hevosta voi käyttää täydessä työssä, sitä edullisempaa se on taloudelliselta kannalta katsottuna, sillä sitä harvemmin täytyy ostaa uusi, joka tietysti kysyy rahaa. Päivän selvä seuraus tästä on, että kuta paremmin maanviljelijä hoitaa hevostaan, sitä suurempi taloudellinen etu hänelle siitä on, sillä hevosen suurempi tai vähempi työkyky pitemmäksi tai lyhyemmäksi ajaksi riippuu pääasiallisesti siitä hoidosta ja ruokosta, mikä tulee muuten terveen hevosen osaksi.

Runsas, voimallinen ja terveellinen ravinto, riittävästi raitista (ei liian kylmää) vettä juomaksi, hyvä puhdistus, kyliksi väljä pilttuu, jossa läpi vuorokauden on pehmeä kuivike, valoa ja raitista ilmaa, suoja kylmää ja viimaista tuulta vastaan, peitto päällä hevosen nihkeänä ja märkänä ollessa, tarkoituksenmukainen hoito pienimmässäkin sairaudentilassa tai ulkonaisen vahingon kohdattessa, sopivat valjaat ja kengät sekä ylimalkaan hyvä ja lempeä kohtelu — kas tässä mitä jokaisen maanviljelijän tulee tarjota hevoselleen, jos mieli tämän vähentymättömin voimin pitemmän aikaa hyödyttää häntä.

Vanha mielipide on, että sekoittamaton, puhdas kaura on paras väkirehu. Työttömille hevosille, jotka eivät aina ole aisoissa, se onkin sopivaa, mutta työhevosen ruumis vaatii useammista eri aineista kokoonpantua ja ravintorikkaampaa tyyppipitoista rehua, joka korvaa raskaassa työssä kuluvia voimia.

Sekotus, jossa on $\frac{1}{3}$ pienennettyjä tai vedessä valeltuja palkokasveja, nk. herneitä, vikkeriä tai papuja, ja $\frac{2}{3}$ kauruja, on helposti sulava ja voimallinen rehuannos. Huonoina viljavuosina on vedessä kastettu maissi, hienonnetut pellava- ja maapähkinäkakut hyviä käyttää. Nämä rehulajit ovat suosittavat ei vain ravintoarvonsa, vaan myös helpohintaisuutensa vuoksi.

Paraan ravintoaineen muodostavat hyvät heinät; erittäin sopivaa on antaa niitä yöruoaksi, sillä niiden hienontamiseen riittää yöllä aikaa, jota päivillä ei ole. Jos heinät ovat erittäin kuivia,

ovat ne kostutettavat vedellä osaksi siitä syystä, että ne helpommin hienonevat, osaksi sentähden, ettei niistä silloin tomuainekset niin helposti pääse liikkeelle. Ruoansulatusta edistävät paloitellut porkkanat. Laitumella viihtyy hevonen paraiten irrallaan, mutta jos on pakko käyttää liekaa, on nuora kiinnitettävä riimun varteen eikä etujalkaan, sillä siitä syntyy helposti tauteja lapoihin ja jalkaniveliin. Kuumimmaksi päivän ajaksi on hevonen talliin tuotava. Laitumella käypä hevonen muuttuu veteläksi ja hitaaksi liikkeissään eikä piiska korvaa talvella tarjottua väkirehua; siitä syystä ei voi vaatia laitumella käyvältä hevoselta yhtä paljon kuin tallissa ruokitulta, ellei sille syötetä ruohon lisäksi väkirehua.

Hevosta on juotettava 3 à 4 kertaa päivässä ja aina määräajoilla. Jos hevonen on hieessä ja hyvin hengästynyt, ei saa antaa sen juoda ahneesti, vaan on sitä juotettava kuolaimet suussa tai laskettava vesiastiaan tukko heiniä, joten hevonen tulee ikään kuin imemaan juomansa.

Puhdistus on tehtävä huolellisesti, niin että iho vapautuu kaikesta silsasta, hiestä ja törkystä. Sukaa ei tarvitse käyttää; hyvä harja, vietyinä voimallisesti pitkin karvaa, eroittaa ja poistaa tomun ja lian. Kun hevonen teitten ollessa huonossa kunnossa palaa työstä, jaloissaan lika- ja sävikerrokset, ovat ne poistettavat. Se tapahtuu paraiten pesemällä jalat haalealla vedellä ja oljilla kuivaamalla. — Jollei niin tehdä, syntyy jalkoihin rohtumia ja muita tauteja, eikä hevonen viihdy hyvin.

Pilttuitten permantojen tulisi olla puusta, sillä ne ovat verrattain pehmeitä, ja lämpöisempiä kuin kivipermannot. Pilttuun pitää olla niin lavea, että hevonen maatessaan voi ojaista jalkansa; pituus niin runsas, että hevosen koko ruumis maatessa mahtuu siihen. Seimen, jonka pitää olla jaettu 2:een osaan, tulee olla hevosen rinnan korkeudella, muuten siitä on vaikea syödä. Heinähäkin tulee myöskin olla niin alhaalla, että eläin kurottelematta ja tavottelematta siitä saa heinänsä. Riimunvarren tulee olla niin pitkän, ettei se estä hevosta vapaasti päättään kääntelemästä.

Jotta hevonen viihtyisi ja voisi hyvin, täytyy tallin olla valloisa, vilvakas ja lämpöinen. Monet hevoset ovat sairastaneet pitkällisiä ja vaikeita tauteja siitä syystä, että niiden märkinä raskaan työn jälkeen on täytynyt viettää yönsä kylmissä asunnoissa. Huomioon on otettava sekin seikka, että hevonen kylmässä huo-

neessa syö enemmän, pysyäkseen lämpöisenä. Viisainta on siis alusta alkaen rakentaa tarkoitustaan hyvin vastaava talli.

Kun hevonen on hiessä, on se kuivattava ja peitettävä lämpöisellä loimella. Sateella ja tuiskulla ei sitä saa seisottaa vasten tuulta.

Niin pian kuin huomaa, ettei hevonen syö yhtä paljon kuin tavallisesti, tai jos se näyttää muita taudin oireita, on se tarkastettava. Jos se kokonaan lakkaa syömästä, on tämä sairauden merkki. Ylimalkaan voi jo hevosen ulkonaöstä päättää, miten sen terveyden laita on. Olkoonpa hevonen enemmän tai vähemmän kipeä, on se päästettävä työstä ja laskettava irralleen karsinaan, jossa pitää olla kuiviketta riittävästi. Jollei tauti kohta hellitä, on eläinlääkäri kutsuttava paikalle, sillä pikainen apu on kaksinkertainen apu. Meillä on yleisesti tapana kääntyä lääkärin puoleen vasta sitten kuin ensin olemme koettaneet mitä itse voimme, mutta se on väärin, sillä tällä valin on hevonen saanut kärsiä ehkä koviakin vaivoja ja parantuminen on pitkittynyt omaksikin vahingoksemme.

Koska hevosen työkyky merkitsee niin paljon maataloudessa, on tärkeätä tallettaa se mitä parhaiten. Tämä tapahtuu siten, että maanviljelijä huolellisesti hoitaa hevonsensa terveyttä ja varjelee sitä vahingollisilta ulkonaisilta vaikutuksilta. Tauti on helpompi estää kuin parantaa.

Hevosen omistaja on velvollinen katsomaan, että valjaat ja ajoneuvot ovat semmoisessa kunnossa etteivät ne estä hevosta käyttämästä kaikkia voimiansa työhön.

Valjailla on ääretön merkityksensä. Niinpä esim. sopimattomat langet, paitsi sitä että estävät hevosta vetämästä täysin voimin, opettavat sen pahoille tavoille. Kävisi pitkäksi puhua „normaalivaljaitten“ ominaisuuksista; puhukaamme vain niitten muutamista pääkohdista. Valjaat pitää olla semmoiset, etteivät ne paina eivätkä pakota hevosta vetämään kuormaansa luonnotomassa ruumiinasennossa, vaan sallivat sen liikkua vapaasti. Kaikista valjaista mukavimmat ovat luokkavaljaat. Painon ja lyöttämisen ehkäisemiseksi ovat langet hyvin täytettävät. Köykäisemmissä ajoissa vastaavat huopamallot tarkoitustaan, raskaimmissa ne eivät riitä, eivätkä muutenkaan ole hyväksyttävät, ne kun kuummentavat lapoja. Kehratyistä hevosen- tai sianjouhista täytetyillä,

länkien mukaan tehdyillä malloilla hevonen vetää parhaimmin ras-kaampaakin kuormaa. Eläinten- tai muilla karvoilla täytetyillä malloilla on se vika, että ne kastuttuaan muodostelevat koven-nuksia, jotka aikaansaavat kipua hevosen lavoissa kuormaa ve-täessä.

Paljo merkitsevää hevoselle on, että rahkeet ja vetohihnat ovat asetetut sopivan korkealle, niin etteivät länget vetäessä nouse kaulaan tai laske liian alas.

Ulkomailla käytetään jarrua alamäissä. Sellainen helpottaa paljon hevosen vaivoja. Parihevosilla ajettaissa on katsottava, etteivät hevoset pääse toisiaan liian lähelle tai päinvastoin kam-pee ulospäin. Molemmat tapaukset vaikeuttavat vetoa. Kuta yk-sinkertaisemmat valjaat, sitä parempi. Kaikki pislaakit ja koris-tukset, silmälaput ja luokkahihnat sekä häntävyöt haittaavat enem-män kuin hyödyttävät. Kierukkamuotoisia, teräsvieterillä varus-tettuja hevosensuojelijoita tulisi käyttää, erittäinkin raskaita kuor-mia ajettaissa. Usein tapaamme „lyöttyneitä“ hevosia. Nämä lyöt-tymät syntyvät sopimattomista valjaista. Kerran lyöttynyt hevo-nen lyöttyy helposti uudelleen, sentähden olisi tarpeen että hoi-taisimme hevosemme niin, etteivät koskaan pääsisi lyöttymään. Jos hevosen selkään kaikesta varovaisuudesta huolimatta ilmestyisi paisukkeita ja pöhöttymiä, on niitä ahkerasti haudottava kylmällä vedellä. Hevosella, jolla valjaitten kohdalla on paisukkeita, ei saa ajaa, sillä puhumattakaan siitä että tällainen menettely on tör-keätä eläinrääkkäystä, voi seurauksena olla pahanlaatuisten ja vai-keasti parantuvien pukamien syntyminen, jotka pitemmäksi aikaa estävät käyttämästä hevosta työssä.

Valjaat ovat usein puhdistettavat hiestä ja liasta. Länki-matto tai toppaus on kerran vuodessa uusittava. Tahän tarkoi-tukseen voi käyttää vanhoja jouhia, kun ne sitä ennen pöyhitaan ja puhdistetaan.

Kengitys on suuresta merkityksestä hevosen hyvinvoinnille ja työkyvylle. Kengittää ei pitäisi antaa muitten kuin perehty-neitten seppäin. Kaljaman aikana ovat hokit usein teroitettavat; se helpottaa hevosen vetokykyä. Oikeastaan tulisi työhevosien aina olla kengässä, sillä hiekka ja santa syövät kavion, joten kengitys käy vaikeaksi ja jalatkin käyvät aroiksi. Hevosen van-hetessa vähenevät voimat ja työkyky, eläin käy kankeaksi, sen

liikkeet ja vilkkaus sekä iloinen luonto vähenevät. Tämä koskee varsinkin raskaassa työssä käytettyä hevosta. Vanhaa hevosta ei saa käyttää juoksujossa; kuormaa se vetää niin kauvan kuin pysyy voimissaan. Vasta sitte kun hampaat tylsyvät heikkonee hepo, rupeaa lahtumaan ja kuihtumaan. Samassa paikassa hoidettu hevonen kestää tavallisesti aina 30 ikävuoteensa, jopa kauemminkin, ja eiköhän tuo uskollinen työtoveri jo tuohon aikaan liene maksanut itsensä enemmän kuin kerran.

Lopuksi rohkenen pyytää jokaista hevosen omistajaa säästämään tuota raukkaa siitä surkeasta kohtelusta, mikä ikävä kyllä meillä lankee niin monen loppuunajetun hevosen osaksi: ikäloppuna joutumasta jumalattomien markkinahuijarien käsiin. — Laukaus ampumanaamarista otsaan — siinä paras palkka uskollisesta palveluksesta.

Nautaeläimet.

Tarvitseeko nautaeläinkin suojelusta, kysynee joku, tai olisiko taloudelle hyötyä, jos niille omistettaisiin enemmän huolta ja hoitoa?

On sekä taloudelliselta kannalta katsottuna viisasta, että myös meidän pyhä velvollisuutemme hoitaa ja suojella myöskin näitä olentoja paraimman kykymme mukaan, huolimatta siitä, että ovat alynsä puolesta huonommin varustetut kuin hevonen, ja että usein näyttää siltä kuin eivät panisi mitään arvoa heille osoitettuun hyvyyteen.

Hyvä kohtelu ja hoito vaikuttaa varmaan „noihin tyhmiin pöllöpäihin“ paljon enemmän kuin luulemme.

Nautaeläin muuttuu hyvän hoidon alaisena lempeäksi ja kuuliaiseksi, se vastaa ilokkaalla mylvinällä hoitajansa ääneen, jota vastoin tylästi kohdeltu eläin näyttää kiukkuisen katseen, jopa muuttuu vallattomaksi, vihapäiseksi.

Vaikkei meillä vielä läheskään saada lehmäinhoidosta tyydyttäviä tuloksia, on minun kajottava erääseen kohtaan maitotalous-asiaassa, joka ehkä monesta tuntuu turhalta ja ennenaikaiselta. Mutta ottakoot siitä itseensä ne jotka jo ovat päässeet niin pitkälle, muut kehittäkööt karjaansa edelleen. Asialla on siksi suuri

merkitys sekä terveydellisessä että taloudellisessa suhteessa, etten jätä siitä mainitsematta. Meillä ollaan jo monessa paikassa niin innostuneita karjanhoitoon ja moni on sen parantumiseksi uh-rannut niin suuria summia, ettei ollenkaan katsota muuhun kuin siihen, että lehmät lypsäisivät vaikka kuinka paljon. Se on ker-rassaan hyvä asia ja kukapa rehellinen suomalainen ei iloitsisi niistä tuloksista, joita jo monessa paikassa saadaan. Minäkin tie-dän monta paikkaa ja useammasta olen kuullut, joissa on lehmia, jotka lypsävät 4,000 jopa viidettä-tuhatta litraa vuodessa. Iloitsen ja ylpeilen siitä että meillä lehmä tuottaa vuodessa puhdasta tu-loa 188, 208, jopa 234 markkaa, mutta samassa pelkään että tä-ten yksilöt vieläpä koko rodutkin heikkonevat, sairastuvat ja päälle-päätteeksi sairastuttavat ihmiset ja muut eläimet.

Äsken mainitsin jo, että suuret menot ja ylpeilemishimo pakoittavat karjanomistajaa jos mahdollista luomaan lehmästään „elävän lypsykoneen“. Ruokkimalla karjaansa jos jonkinmoisilla rehusekoituksilla ja -määrillä sekä pitämällä niitä ympäri vuoden navettaruualla onkin tuonoin mainitsemiä tuloksia saavutettu. Mutta siitä on ollut muitakin seurauksia. Eläinten ruumiinvoimat ovat vähenneet siihen määrään, että hengenvaaralliset taudit nyt vastustamatta valloittavat eläimet, ja löytyy karjoja joissa 70—80 % jo on nystyrätautisia.

Kunnioitetut kansalaiseni! Uskallan kysyä, eikö olisi järke-vämpää ruokkia karjaa niin, että se pitemmän aikaa kuin nykyään tuottaisi tyydyttävästi, pysyisi terveenä ja siittäisi terveitä vasi-koita?

Onko oikein, että maitomäärä nousee lehmän terveyden kus-tannuksella; eikö ehkä olisi parempi ruokkia sitä niin että se sekä lypsää että pysyy terveenä ja voimallisena? Lehmää ei ole pi-dettävä koneena, jonka tarkoitus olisi muodostaa kaikki syömänsä ravinto maidoksi. Ei, lehmä on elävä olento, luotu ja muodos-tettu arkaluontoisista elimistä, jotka jokainen omassa määrässään tarvitsevat ravintoa, voidaksensa täyttää tehtävänsä.

Mainitsin että eläimiä paikkapaikoin ympäri vuoden pidetään navetoissa. Sekään ei ole oikein, sillä eläin tarvitsee terveenä ja voimissa pysyäksensä välttämättömästi valoa, raitista ilmaa ja lii-kuntaa. Ei yhtäkään näistä luonnollisista tarveaineista, joita luon-nontilassa olevat eläimet niin runsaasti ovat tilaisuudessa nauttia,

saa puuttua niin rasitetulta eläimeltä, kuin lypsylehmältä. Voim-meko ajatella mitään luontoa vastaan sotivampaa, mitään tör-keämpää väkivaltaa eläimen elämäntarpeita vastaan, kuin sen että lehmät sidotaan puolipimeään, ummehtuneseen navettaan, jossa vangittuina ovat pakoitettut seisomaan yhdellä paikalla kuukausi-määriä. Eipä maksaisi paljoa vaivaa, jos päästäisimme kerran päivässä nuo vankiraukat Jumalan raitista ilmaa hengittämään ja jaloittelemaan puutuneita jäseniään. Mutta, sanotaan kenties, siitä on paljo vaivaa, sillä lehmät eivät mene omille paikoilleen, siitä voi syntyä onnettomuuksia, ne voivat puskea toisiaan, satuttaa itseään j. n. e. Nämä väitteet ovat kaskuja. Lehmät oppivat sa-moin kuin hevosetkin menemään paikoilleen, ja mitä puskemiseen y. m. tulee, pidettäköön varalla ettei niin satu. Jos entisen li-säksi mainitsen, että niissä paikoissa, joissa tätä kohtuullista ta-paa on noudatettu, on huomattu siitä olevan taloudellistakin etua, ei ainoastaan siten, että eläimet ovat olleet terveitä ja hyvinvoi-pia, vaan myös että maidon rasvapitoisuus tuntuvasti on kohon-nut, niin luulen että tämä epäkohta ja vanha tapa piankin väistyy. Tuonottain luin eräässä ruotsalaisessa lehdessä että lehmät jossakin kartanopaikassa, jossa niitä säännöllisesti käytettiin ulkona, olivat lisänneet maitomääränsä litralla; ei siis viipyne kauan, ennenkuin jokainen huolellinen maanviljelijä rientää valmistamaan lypsyleh-milleen tilaisuuden jonkun aikaa päivässä liikkua raittiissa ilmassa; hänellä on näet siitä suuri taloudellinen etu ja hän tyydyttää sa-malla eläinten luonnollisia täysin oikeutettuja vaatimuksia.

Nystyrätauti ei liene perinnöllinen, vaikka luonnollisesti hei-koista vanhemmista syntyy heikkoja vasikoita, jotka ovat hyvin vastaanottavaisia taudeille ja heikkoina pian voivat sortua. Tauti tarttuu joko siten, että basillit ulkoapäin tulevat elimistöön eläi-men hengittäessä niitä ilmatorveen ja keuhkoihin, tai ruuan kanssa ruuansulatuselimiin. Jos tahdomme saada eläinrotumme terveeksi ja kestäväiseksi, ovat 1) kaikki nystyrätautiset eläimet poistetta-vat, alkaen ensin saastutetuista; 2) terveet ovat luonnonmukaisesti hoidettavat. Tarkastus tuberkuliinilla näyttää, onko eläimessä nystyrätautia vai ei.

Tauti ei tartu ennenkuin eläin alkaa yskiä limaa, jossa nuo pienet basillit lukemattomissa joukoissa elostavat. Niin pian kuin lehmä alkaa yskiä ja laihtuu on se heti eroitettava muitten yh-

teydestä ja teurastettava. Nystyrätautisten eläinten lihaa tai maitoa ei saa käyttää ennen kuin ne ovat kuumennetut 70 à 80 ° tai mieluummin keitetyt. Ainoastaan taatusti terveitten ja vastustusvoimaisten eläinten vasikoita otetaan kasvatettaviksi. Ne ovat juotettavat terveellä maidolla, joka varmuuden vuoksi keitetään tai pastöriseerataan.

Vasikat pidetään kasvamis-aikanaan vallan erossa muista eläimistä, ruokitaan runsaasti, saavat ahkeraan liikkua raittiissa ilmassa ja kytketään navettaan vasta sitte kuin kaikki kipeät eläimet ovat poistetut ja huone perinpohjaisesti puhdistettu saastutus-aineista. Jos eläimiä ostetaan, valitaan tietysti askettain tarkastettuja ja terveiksi havaittuja. Kerta vuodessa tarkastetaan joka eläin, epäiltävien oireiden näyttäytyessä heti.

Vaikka lehmän äidinrakkaus on yhtä suuri, jollei suurempi-kin kuin monen muun eläimen, on ihminen niin kovasydäminen, että riistää lehmältä sen sikiön heti syntymisen jälkeen. On vaikeata äidille noin ainaseksi erota lapsestaan. Muut kotieläimemme saavat tavallisesti aluksi pitää sikiönsä luonaan, tai ainakin jonkun, jos niitä on ollut useampia, joten ovat tilaisuudessa omistaa heille ensimmäiset huolensa. Mutta lehmältä raastetaan sikiö armottomasti pois äidin vielä heikkona ja väsyksissä ollessa, joten se ei voi seurata lemmikkiään, ainoastaan surullisilla katseillaan ja ahkien ilmoittaa levottomuuttaan. Monena päivänä peräkkäin seisoo lehmä tuolla hiljaisessa surussa katsellen ja kaivaten lastaan, ilman että hänen kaipaustaan kertaakaan tyydytettäisiin. Samaten hakee tuo vastasyntynyt turhaan äidinnisää ja oppii vasta monen vaikeuden voitettua juomaan äitinsä maitoa kiulusta. Tämä väkivalta luonnon järjestystä vastaan rankaisee usein itsensä siten, että vasikka sairastuu ja kuolee. Paras ja varmin tapa saada vasikka pysymään elossa on antaa sen viikonpäivät imeä emoaan. Kahdeksan vuorokauden kuluttua sopii eroittaa vasikka emästään. Luonnollisesti lehmä tällä aikaa on lypsettävä, sillä vasikka ei jaksa juoda kaikkea maitoa joka keraantyy utareihin. Tällävälin on äidin rakkaus tyydytetty, ehkä jäähtynytkin, jonka huomaa siitä, ettei lehmä enää niin suuresti kaipaa vasikkaansa. Vasikkakin on sillä välin vaurastunut ja alkaa tulla toimeen ihmisten avulla.

Lehmien ruokkiminen yhteisiltä rehupöydiltä, joista ovat pa-

koitetut syömään kilpaa, saadakseen osansa rehusta, on monessa suhteessa hyvä; mutta vielä parempi olisi jos jokainen erikseen saisi annoksensa. Silloin kukin tietäisi ettei toverit häneltä ryöstä osaansa ja malttaisi pureskella rehun hienommaksi, joten se ruumiiseen jouduttuansa sulaa paremmin ja täyttää tarkoituksensa. Yleisesti luullaan että rehu märehymisen kautta sulaa, mutta kokeet osoittavat että lehmällä siitä ravinnosta, minkä se tyyneesti ja hätäilemättä on syönyt, on suurempi hyöty kuin siitä minkä se on ollut pakoitettu hotkimaan häthätään. Lukuunottamatta tätä seikkaa, kärsii eläin siitä heikkohermoisesta levottomuudesta minkä synnyttää pelko, ettei hän saa vatsaansa täyteen ennenkuin muut syövät kaikki rehun.

Jokainen navetta on sisustettava niin, että eläimet sieltä helposti pääsevät ulos tulipalon sattuessa. Tällä seikalla on suuri merkityksensä sekä taloudelliselta että eläinystävälliseltä kannalta katsottuna. Se joka kerran on nähnyt talon kaiken karjan hiiltyneenä makaavan navetan rauniolla tulipalon jälkeen, hän oivaltaa selvittämättä mitä sanomattomia kärsimyksiä nuo raukat ovat saaneet kokea ennenkuin henki on lähtenyt. Tämän ehkäisemiseksi tulisi kytkeä lehmät niin, että ne helposti voidaan däästää. Kaupassa on uusia tarkastettuja ja hyväksi nähtyjä sitomisvehkeitä, joihin kytketyt lehmät pian voi irroittaa. Kylliksi leveitä ovia pitäisi olla joka navetassa. Ne olisivat asetettavat vähintään kahdelle seinälle. — Parempi yksi ovi enemmän kuin vähemmän.

Tuo tuhoa ja turmiota tuottava ylinen tai parvi olisi poistettava joka navetasta, sillä siitä on niin monipuoliset vahingot ettei niitä luetella taida. Uusia navetoita rakennettaessa käytettäköön tuota jo niin monessa paikassa noudatettua Tanskalaista rakennustapaa — siitä on muista hyveistä puhumattakaan seuraavat edut: rakennukseen menee paljon vähemmän aineita, eläimet saavat terveellistä ravintoa, onnettomuuden tapauksia vältetään j. n. e.

Taloudelliselta kannalta katsottuna luulisi olevan suuren edun siitä, että lehmät tulenvaaran sattuessa pelastuisivat, meillä kun näet pidetään luonnollisena seikkana että eläimet pelastuvat, josta syystä niitä ei vakuutetakaan. Kokemus on kuitenkin näyttänyt, ettei aina ole niin käynyt, vaan että sekä yksityiset eläimet pie-

nemmissä, kuin koko karjat suuremmissa paikoissa ovat joutuneet liekkein uhriksi ja omistajaa on kohdannut tuntuva tappio.

Sonnivasikat ovat leikattavat muutaman — parin kolmen — kuukauden ikäisinä. Kuta vanhempi eläin, sitä tuskallisempi ja vaarallisempi on leikkaus. Tämä työ on uskottava eläinlääkärille, jos tahdotaan säästää eläin pitkällisistä tuskista, jotka syntyvät niiden kidutusaseitten käyttämisestä joilla kulkurit ja puoskarit leikkauksen toimittavat. Leikkaus on jo itsessään siksi julmaa, ettei pitäisi lisätä eläimen tuskia uskomalla sitä kenen hyvänsä tehtäväksi.

Paikkapaikoin maatamme käytetään härkiä maanviljelyksissä. On muistettava että härkä on paljon heikompi kuin hevonen, jonka tähden ei sillä voi tehdä muuta kuin helpompia ajoja. Juoksuajoon se ei sovi ollenkaan. Tavallisesti kituvat nämä eläimet hitaan luontonsa tähden paljon työssä. Silavaljailla vetää härkä paremmin kun ikeellä. Ohjaksia ei saa kietoa korvain ympäri; paras on kiinnittää ne nenärenkaaseen.

Ja sitte, kun ei eläin enää tuota meille niin paljo hyötyä kuin tahdomme ja se on teurastettava, on meidän noudatettava uutta teurastusasetusta, jossa niskapisto ja lyönnit kielletään. Hankkikaamme itsellemme ampumakone naamarineen, se ei ole kallis, 8 mkalla saa semmoisia P. Sidorowin kalustokaupasta ja eläinsuojelusyhdistyksiltä.

Niinkuin jo mainitsin on meillä armollisesti vahvistettu teurastus-asetus, joka kieltää veren vuodattamisen ennen tainnuttamista. Tahdon tähän painattaa sen kokonaisuudessaan, toivossa että tämän kirjasen lukija ei vaan itse lukisi mutta myös noudattaisi jopa katsoisi että naapurinsakin seuraisivat asetusta. Tällä on suuri kasvatusopillinen merkityksensä, joten sen noudattaminen tulee vaikuttamaan moraalisesti kasvavaan polveen.

*Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus siitä mitä
kotieläimiä teurastettaessa on varteenotettava.*

Hänen Majesteettinsa Keisari on Keisarillisen Suomen Senaatin alamaisesta esityksestä suvainnut $\frac{1}{14}$ p:nä Elokuuta 1902 Pietarhovissa Armossa vahvistaa seuraavan asetuksen.

1 §.

Kotieläimiä, lukuunottamatta siipikarjaa, alkoon teurastettako muulla tavoin kuin eläimen tainnuttamisen jälkeen joko lyömällä sitä otsaluuta vastaan taikka käyttämällä teurastus- tahi ampumanaamaria, taikkapa laukauksella ampuma-aseesta eläimen otsaluuta tahi korvan juuren alaosaa vastaan; ollen eläimen silmät silloin pidettävät tarkoin peitettyinä.

Kotieläimen akkiä sairastuttua tahi muun tapaturman kohdattua toimitettakoon kuitenkin, jos asianhaarat sitä vaativat, teurastus muulla tavalla; ollen kuitenkin varteenotettava, että sitä keinoa käytetään, joka eläimelle tuottaa vähimmän kärsimyksen.

Teurastusta alkoon toimittako muu kuin täysikasvanut henkilö.

2 §.

Siipikarjan kyniminen sekä muun kotieläimen nylkeminen tahi ylösripustaminen, ennenkuin kuolema on kohdannut, olkoon kielletty.

3 §.

Kotieläinten teurastus on toimitettava suljetussa huoneistossa. Jos sellaista huoneistoa ei ole saatavissa, milloin teurastusta ei toimiteta ammatillisesti, voidaan muuta paikkaa, joka ei ole kadulta tahi yleiseltä tieltä näkyvissä, teurastukseen käyttää.

Teurastuksessa ei muita henkilöitä saa olla saapuvilla kuin ne, jotka toimitusta varten tarvitaan; alkoon myöskään teurastusta toimitettako muun kotieläimen ollessa läsnä tahi välittömässä läheisyydessä.

4 §.

Tämän asetuksen rikkominen rangaistaan enintään sadanviidenkymmenen markan sakolla.

Ministerivaltiosihteeri *Plehwe*.

Pienet kotieläimet.

Mitä nautakarjan teurastamisesta on puhuttu, koskee myöskin lammasta ja sikaa. Niiden liha on niinikään parempaa kuin vähemmän teurastettaessa kärsivät. Hyljatkäämme siis nuo van-

hat raakalaistavat „tappaa eläin elävänä“ tahi, toisin sanoen, el-
käämme taydessä tajussa olevilta eläimiltä vuodattako niiden verta.
Vasikoita ja lampaita sopii teurastaa ampumanaamarilla (ruuti-an-
nos on vaan puoli tavallisesta), samaten sikojakin, kun ne vain
saadaan pysymään hiljaa sen aikaa kuin kone laukeaa. Sika on
arka ja epäilevä, jonka tähden sen pää alituisesti liikkuu. Parasta
on joko haulikolla tai rihlalla ampua sikaa keskelle otsaa tai kor-
van juureen. Joka kylässä on kylliksi monta vanhaa tarkk'am-
pujaa, jotka työn toimittavat konstin kaikkien sääntöjen mukaan.

Sika rakastaa ylimalkaan puhtautta ja siivoutta paljon enem-
män kuin luullaan. Senpätähden tuo ruokottomana pidetty eläin
ei suinkaan viihdy liassa, jos sille vaan suodaan puhtautta. Ylen
suuri on se aineellinen vahinko minkä aikaansaa sikain sullominen
likaisiin, märkiin ja ahtaisiin karsinoihin ja latteihin. Sika tosin
kuuluu „kaikkiasyöpiin“ eläimiin ja käyttää hyväkseen jos jonkin-
laisia jätteitä sekä eläin- että kasvikunnasta, mutta sen se tekee
pakosta paremman puutteessa ja ahnaan luontonsa ja ruokaha-
lunsa tähden. Jos sille suotaisi vara valita, tietäisi se kyllä hy-
vän ja pahan eron. Kerrassaan hyljättävä on tapa, jota vielä
usein nähdään, „pitää sikoja kloakki- ja latakkö-elävinä“. Puhu-
mattakaan lihan mauttomuudesta syntyvät sikoihin nuo vaaralli-
set ja inhottavat silavansiemenet ja trikiinit juuri siitä, että niitä
pakoitetaan syömään jos jonkinmoisia siivottomia ja usein pahen-
tuneitakin jätteitä.

Jos siasta tahdotaan hyötyä, on se samaten kuin muutkin
kotieläimet runsaasti ruokittava ravintorikkailla rehu- ja muilla
ravintoaineilla. Ruoan laatu riippuu siitä mihin tarkoitukseen eläintä
käytetään — siitos- vaiko syötin-elukkana.

Keittiöitten ja meijerien jätteitä voidaan edullisesti käyttää
sikain ruokana. Katsottakoon vaan ettei luuliuskoja ja -siruja jää
ruoan jäännöksiin, sillä ne tarttuvat helposti kurkkuun. Keittosuo-
laa ei saa suuremmissa määrin antaa sioille myrkytyksen jopa
kuoleman uhalla. Erisuuruisia eläimiä elköön pidettkö yksissä
karsinoissa, sillä suuremmat eivät salli pienempäin syödä yhtäkaa,
joten heikommät usein jäävät ilman. Paras on pitää pienet erik-
seen. Syötinsiat voivat kyllä olla samoissa karsinoissa, sillä nii-
den hidasluontoisuus tekee ne suvaitsevaisiksi, jota vastoin isom-

mat emosiat, jotka ovat suvaitsemattomia, pidetään omissa karsinoissaan.

Erittäin tarpeellista on kohdella imisäsikoja ystävällisesti, niin etteivät pelkää hoitajaa, sillä muuten käyvät siat poijittuaan niin vallattomiksi, etteivät päästä ihmisiä lähellekään. Hoitajan ja sian väli tulee olla semmoinen että edellinen milloin tahansa voi noukia porsaansa toisensa perään pois. Tämän saavuttamiseksi vaaditaan ystävällistä kohtelua hoitajan puolelta. Jos emo pelkää ihmistä sotkee se usein pelosta porsaansa kuoliaaksi.

Talvisaikana pidettäköön sikain alla runsaasti kuiviketta, että eläin, joka kärsii kylmästä, on tilaisuudessa pahnoinhin piiloutumalla lämmittää itseään. Suvella on sialle valmistettava tilaisuus juoda puhdasta vettä halunsa mukaan, samaten olisi huolta pidettävä siitä että aitauksessa olisi joku puronen tai lammikko, jossa eläimet voisivat kylpeä.

Lampaat, jotka luonnostaan ovat kainoja, arkoja ja pelkuria, panevat harvoin luonnon herran kärsivällisyyttä koetukselle, jonka tähden ne säästyvätkin törkeimmiltä raakkäyksiltä. Moni epäkohta vaatisi yhtäkaikki parannusta. Niinpä pieni maanviljelijä (suurissa paikoissa ei lampaista enään pidetäkään) talvisaikaan aittaa lampailleen navettaan pienen karsinan, jossa nuo muutenkin paksunahkaiset ja villaiset raukat 8 kuukautta saavat seista kuuman, palavan lannan päällä kylki kylessä; syksyisin pidetään lampaista rankemmassakin vesisateessa ulkona, josta suoranaisena seurauksena on vesitauti; lampaitten kesäruokinta on usein kevät-kesästä huono, ne kun saavat hakea elatuksensa halmepellosta; talvisaikana saavat lampaat monessa paikassa kerrassaan nähdä nälkää ja tavantakaa kuolee niitä ravinnon puutteeseen ja ahtauteen. Välttämätöntä olisi kerpujen ohessa myöskin suoda niille hienoja luonnollisia heiniä.

Meillä käytetyt keritsimet eivät vastaa tarkoitustaan; niillä syntyy paljon haavoja ja reikiä nahkaan, mikä tuottaa eläimelle ilmeistä kipua ja isännälle varmaa vahinkoa, sillä luonnollisesti nahkuri maksaa vähemmän sellaisesta nahasta, jossa tapaa läven toisensa rinnalla, kuin ehyestä. Kääntykää, kansalaiset, minkä eläin-suojelusseuran puoleen hyvänsä, niin saatte halvalla hinnalla kelloja keritsimiä ja siten teette itsellenne taloudellisen hyödyn

ja päästätte lampaat törkeästä rääkkämisestä. Norjassa, jossa ei myöskään käytetä uudenaikaisia keritsimiä on vuotuinen vahinko nahoista laskettu tekevän 150,000,—200,000 kr. (n. 210,000—280,000 m.). Varmaan on laita meillä sama. Siis ensi tilassa ainakin yksi uusi keritsin joka kylään yhteisesti. Helsingissä on ajanmukaisia keritsimiä myytävänä halvalla hinnalla tunnetulla kalustokaupalla *P. Sidorowilla*.

Surkealla tavalla otetaan lampaalta henki pois vielä nytkin monessa paikassa, nahka piirretään näet elävältä lampaalta auki kurkkusuonen kohdalta ja ruokatorvi haetaan esille ja sidotaan ja sitte vasta aukaistaan henkitorvi ja lammas vuotaa täysin tajuin viimeisen veripisaransa. Se on *kauheata*. Lukekaa toki uusi teurastusasetus 14 p:ltä Elok. 1902 ja kavahtakaa, jollei muuta niin siinä uhattua sakkoa sille, joka tainnuttamatta vuodattaa verta elukastaan.

Siipikarjan hoito on vallan alkuperäisellä kannalla. Maahan, jossa joka penni olisi tarpeen itselleen, tuodaan satojen tuhansien markkain edestä vuosittain kananmunia muilta mailta vierahilta. Syynä tällaiseen tuhlaamiseen on nähtävästi valinpitämättömyys ja tietämättömyys. Erittäin suotavaa olisi, että ryhtyisimme kananhoitoon. Kaupassa on kirjoja, joista näemme miten niiden asunnot ovat rakennettavat, miten ne ovat ruokittavat y. m. Toimeen käiksi, markat jääkööt kotimaahan! Monen epäkohdan alaisia ovat kanatkin meillä, niitä kuin yli talven pidetään navetoissa y. m. huoneissa, joissa eivät viihdy. Usein kuolee kanoja kylmään huonosti varustetuissa navetoissa. Häkäänkin kuolee niitä, kun sananlaskun mukaan ovat „heikkopäisiä“.

Kanoissa on eräs tailaji, joka öisin kulkee hevosiin ja muihin läheisyydessä oleviin elukoihin ja aikaansaavat kipua ja häiriötä. Tauti tunnetaan siitä, että elukka käy karvattomaksi täitten syömiltä paikoilta. Siis kanat niitä varten rakennettuihin huoneisiin.

Kananpoikain kasvattaminen hyödyttää muissa maissa, miksi siis ei meilläkin, kun sitä järkipäisesti harjoitettaisiin.

Koira, meidän uskollisin kotieläin, saa kestää paljon kärsimyksiä sekin. Kahlehdittuna koppinsa seinään viettää talonvahti yksitoikkoista elämää, kärsii talvella kylmää, kesällä kuumaa, jopa

janoakin! Vahtikoirain kopit olisivat sisustettavat ja varattavat niin että niistä talvella olisi suojaa. Aluksena kopeissa vastaa hieno heinä parhaiten tarkoitustaan. Surkeaa ulvontaa ja älinää kuulee jäniskoirain tarhoista, joissa ne viettävät kesänsä. Pelkään että nekin usein erehdyksestä, vahingossa saavat jäädä jotakuta aterialla vaille. Että koiramme näkevät nälkää ja ettei asianomaiset haltijat kohtele heitä oikein, osoittaa se paljous n. k. juoksu-koiria, joita samoelee pitkin kyllä ja kujia.

Joka on hiukankin kokenut, lukenut tai kuullut koirain hyvistä ominaisuuksista, tunnustanee että uskollinen koira ansaitsisi parempaa kohtelua, kuin sen osaksi yleisesti tulee.

Kissa on yhtä hyödyllinen kuin vahingollinenkin eläin maataloudessa. Jos kissasta tahdotaan hyötyä, ei sitä saa makuutella pankolla ja sängyissä, vaan on sen paikka navetoissa, jyvä- y. m. aitoissa ja säiliöissä sekä n. k. laskettavissa. Navetoissa viihtyy kissa hyvin, jos sille lypsäessä annetaan vähän maitoa. Suurta vahinkoa tekevät semmoiset kissat, jotka jätettyinä oman onnensa nojaan ajelevat ja tappavat jäniksen poikia, peltopyitä ja pikkulintuja. On ihme etteivät meidän maamiehemme vielä ymmärrä pikkulintujen tekemää ääretöntä hyötyä, vaan pitävät ne niin vähäarvoisina että ylistelevät sitä kissaa hyväksi, joka tappaa niin paljon kuin suinkin noita raukkoja, joita meidän on kiittäminen siitä ettei madot ja toukat hävitä viljojamme, heinävainioitamme, kukkas- ja kasvitarhojamme.

Jokaisen maamiehen, itsekunkin kelpo kansalaisen olisi kasvatettava kissansa niin, ettei se pääsisi pikkulintuja hävittämään. Ulkomailla maksetaan jo kissasta vuotuinen veroraha. Se on tehty juuri siksi että kissain luku vähenisi, sillä sielläkin tekevät ne suurta vahinkoa linnunpyytämislään. Meidänkin metsästyslakimme oikeuttaa ketä hyvänsä ampumaan kissan, joka tavataan luvattomilla teillä.

Kehoittaisin jokaista kissan ja koiran omistajaa heti sen jälkeen kuin nämä eläimet ovat synnyttäneet penikoita, tuskattomasti tappamaan kaikki ne penikat, joille ei heti ole halukasta ottajaa. Miksi niitä jättäisimme tänne kitumaan ja raakattavaksi. Mirre on kyllä hyvä eläin, mutta sekin vaatii opetusta ja neuvoja, jopa rangaistustakin.

Kesyttömät eläimet.

Näistä eläimistä on suurempi hyöty kuin otaksutaan. Niiden käyttäminen ruoka-aineena tuottaa vaihtelua maamiehen muuten yksitoikkoiseen ruokaohjelmaan. Niiden liha on monelle sairaille terveellisempää kuin kesyn elukan liha. Metson, teeren, pyyn, peltopyyn, janiksen y. m. liha on kerrassaan herkullista, kun se oikein valmistetaan. Meillä ollaan ylimalkaan valinpitämättömiä siitä, viihtyvätkö nuo eläimet tiluksillamme vaiko ei. Silmiin pistää erittäinkin se valinpitämättömyys millä paikka paikoin esim. kettujen suodaan reuhtoa. Kettu ei syö ainoastaan näitä eläimiä, vaan sen sallitaan noukkia kanat, villavuonat sekä silloin tällöin välipalaksi porsaankin talosta. Huolimatta siitä, että ketun nahka vuosittain on hyvinkin korkeassa hinnassa, että tapporahoja jaetaan, suodaan niinkuin sanoin ketun paikka paikoin maattamme esteettömästi harjoittaa tuhotöitään. Ketun rohkeudesta kerrotaan satumaisia esimerkkiä. Käykäämme todelliseen taisteluun kettuja vastaan, sillä ne tekevät tuntuvaan vahinkoa.

Metsästyskoiria ei tulisi päästää metsiin, ne haavoittavat ja peloittelevat riistan pois. Ruoaksi kelpaava riista on laissa kielletyllä ajalla jätettävä rauhaan.

Kylminä ja lumisina talvina tulisi meidän edistää ja auttaa metsälintujen, varsinkin peltopyitten sekä taällä talveilevain pikkulintujen toimeentuloa. Luomalla lumen pois joltakin korkeammalta paikalta pelloltamme tai rihiemme läheisyydestä ja nakkelemalla niihin silloin tällöin kourasen jyviä tai muita siemeniä tekisimme noille hätää kärsiville ystävillemme hyvän avun.

Eläinystävällinen maamies voi lukemattomilla tavoin varjella ja vaalia niinhyvin kesyjä kuin kesyttömiä eläimiä. Hänen palkansa on oleva suuri, sillä hän saavuttaa sen kautta ijankaikkisen onnen ja maallisen hyvinvoinnin ja toimeentulon.

Eläinsuojeluksella on suuri merkitys maanviljelystaloudessa!

